

Tóbiás László: Szakmai életutak az ifjúsági munkában – Varga János

Sorozatunk jelen darabja valójában három életútról szól. Varga János élete 10 éves kora óta kapcsolódik a kevéssel korábban alakult újpesti víziúttörő-közösséghez, melynek vezetését a 70-es évek közepétől kezdődő évtizedben – hangsúlyozott lépések nélkül – adta át neki az alapító, Szabó József. Tehát egy 1957 óta élő közösség és annak két vezetője életútját mutatja be Varga János. Szabó József megőrizte a csapat dokumentumait, Varga János ebben is követi elődjét, így a csapat teljes történetére vonatkozó hivatalos iratok, jegyzetek és gazdag fotóanyag is rendelkezésre áll, amihez kapcsolódnak az úttörő technikai állomáson 56 előtt készített MTI-fotók.¹ A gyűjteménynek része az a levél is, amiben Szabó József pedagógiai munkássága legfontosabb eredményének nevezte a vízicsapatot, és azt, hogy az méltó vezető kezében fennmarad.

Kulcsszavak: Szabó József, víziúttörő, Újpest, Újpesti Hajós Klub Vízitúrázó Alapítvány

Szabó József 1905-ben született, és 1915-ben veszítette el szüleit. Édesapját a háborúban, édesanyját betegségben. Budapestről visszakerült Géderlakra, anyai nagyszüleihez, akik tanítók voltak. A kisfiú együtt játszott a falu többi gyerekével, faluszerzte, le a Dunáig. Tág családja több tagja szolgált Kalocsán az érsekségen, papként, szerzetesként, de őt ez nem vonzotta. Tanítóképzőt végzett, miként felesége, Faludi Mária is, aki Sáros megyéből jött Magyarországra, annak a programnak a keretében, aminek olyan szakemberek kinevelése volt a célja, akik az elcsatolt területek remélt visszacsatolása után újraindítják a magyar intézményeket. Az egyházi tanítóképzők kaptak ebben szerepet, melyek iránt korábban megcsappant az érdeklődés, így veszélyben volt a létük.² A kalocsai képző diákjaiként találkozhatott Faludi Mária és Szabó József. Szabó József tanult, de nem diplomázott a Magyar Képzőművészeti Főiskolán, ott barátkozott össze László Gyulával, a későbbi régész professzorral, aki 1928 és 33 között tanult ott. Szabó Józsefék falusi tanítókként éltek életüket, és három fiuk született. Észak-Erdély visszacsatolása után, hogy a családi jövedelmet kiegészítse, nyaranta a szobi szörpüzem számára vásárolt fel gyümölcsöt Szabó József. A II. világháborút a Cserhátban fekvő Tereskén éltek át, azt követően költöztek Budapestre. Szabó József a Nemzeti Parasztpártban politizált, Veress Péter és Erdei Ferenc társaként dolgozott, de velük ellentétben 1948 után nem lett a kommunista párt hatalomgyakorlásának részesévé. Tanított és Esztergomban rajz-földrajz szakos tanári diplomát szerzett. Talán annak kapcsán költöztek Újpestre, hogy Faludi Mária a Megyeri Úti Leányiskola igazgatója lett, 1956 előtt már a Mártírok utca 58. második emeletén laktak, halálukig. 1954-ben lett Szabó József az Újpesti Úttörő Technikai Állomás vezetője. Erre felesége beszélt rá, „nem gondolva, hogy Jóska bácsi baromi sokat fog kirándulni...” Évtizedekkel később, amikor Mária néni a szemére akarta olvasni a folytonos távollétet, azt válaszolta: „Ne haragudj, Mária, erre Te beszéltél rá.” 1957 tavaszán az Attila Utcai Általános Iskola óraadó tanára volt, ahol felkérték az új elvek szerint újjá szervezendő Úttörőszövetség iskolai csapata vezetésére. Mivel a forradalmi

¹ Ilyenek elérhetőek az MTI archívumában is.

² Lásd Ács Adrienn A kalocsai római katolikus tanítóképző intézet fejlődéstörténete (1856–1957) http://igyk.pte.hu/files/tiny_mce/File/kari_projektek/ut/acs_adrienn_a_kalocsai_romai_katolikus_tanitokepzo_in_tezet_fejlodestortenete_1856_1957.pdf

napokban az 1948-ban betiltott ifjúsági szervezetek vezetői megkezdték egykori szervezeteik újraindítását, 1957-ben Szabó Józsefet is valamiféle igazolási eljárásnak vetették alá, bár ő nem volt cserkész. 1957 szeptemberében Szabó József már úttörőház-igazgató volt, a technikai állomás bázisán szervezte meg az új intézményt, melyben szakkörök mellett külön lány és fiú víziúttörőcsapatot is létrehozott. Március és szeptember között minden bizonnyal egymásra csúsztak az Attila utcai és az úttörőház szervezésével kapcsolatos tevékenységek. Nyáron Balatonszéplakon tábort tartottak, amiben már nem csak Attila utcai gyerekek vettek részt, és nyárra elkészült egy tízszemélyes ladik is, valószínűleg már az úttörőház költségvetéséből. 1961-ig volt igazgató Szabó József az úttörőházban, utána a kerületi központi napközi vezető helyettese lett, és a víziúttörők foglalkozásait is abban az intézményben tartotta. Szabó József a korabeli szabályozásnak megfelelően 1965-ben nyugdíjba vonult, pedagógiai pályáját az úttörőház szakkörvezetőjeként, szakkörök kezdeményezőjeként folytatta. Az is az ő kezdeményezése volt, hogy a 70-es években egy időben Varga János citeraszakkört is vezetett. Az iskolához nem kötött vízicsapat – mely azokban az években formára úttörőházi szakkörként működött – vezetőjeként vett részt az Úttörőszövetség munkájában a kerületben, illetve a víziszakág országos tevékenységében. Egy évtizedes folyamat során adta át a csapatvezetés minden feladatát: utoljára az 1985-ös túrán vett részt, Ulmtól Újpestig kormányozta a csónakot, amiben az evezősök Varga János legnagyobb lánya és annak későbbi férje voltak. Szabó József 91-ben vett részt utoljára a közösség eseményén, de gyakorlatilag 88 éves korában bekövetkezett haláláig eleven kapcsolatban állt a csapattal.

Varga János 1947-ben született, hat évvel bátyja után. Szülei betanított munkások voltak, egy időben az édesapjuk bátyjától utóbb államosított gyárban dolgoztak. Később édesanyjuk minőségellenőr, édesapjuk raktáros lett. 1957-ben édesapjukat agyvérzés érte, féloldalára bénán, magatehetetlenül élt 24 évet. A Nyár utca és a Virág utca sarkán egy szoba-konyhás lakásban laktak, egy sok gyereket nevelő belsőudvaros házban, 18 éves volt, amikor a Nyár utca 111-be költöztek. Édesapjuk, bátyja és Varga János, első felesége és első három gyereke is a Tanoda Téri Iskolában végzett, amit a két ifjabb generáció idejében Április 4-i térinek hívtak. 1957 szeptemberében Varga Jánosék osztályában is toborzott az úttörőház közösségeibe igazgatóként Szabó József, akkor találkoztak először. Szeptember 15. vasárnap lehetett megismerkedni az úttörőházzal. Varga János a rádióamatőr-szakkörbe és a víziúttörőcsapathoz csatlakozott. 14 évesen kormányzott először nyári táborban csónakot, Győrtől Mohácsig. Középszkolásként kollégista volt, így csak a nyári táborokba tudott a csapattal tartani. 1967-ben volt először túravezető, egy hétfős felnőtt társaság evezett Bajáig, a csapat 1959–60-ban Szabó József ötleteként épített és – felújítások után ma is használt – Kon-tiki nevű kenujával³. 1972–76 között nyaranta Zánkán táboroztatott víziszakrajokat. 1977-től távolabbi vizekre is vezet túrákat, és a szervezet mind több vezetői feladatát is átvette. 1985 óta ő vezeti a közösséget. A rendszerváltás után az Úttörőszövetségen belül működő Magyar Gyermek és Ifjúsági Flotta ügyvivője volt 2003-ig. Az Úttörőszövetség vándortábori rendszerét és eszközeit 1990-ben az A Gyermekek Táboroztatásáért Alapítványba helyezve tette minden gyerekközösség számára elérhetővé, az Alapítvány kuratóriumi elnöke 2003-ig Varga János volt.

---

³ Kon-Tiki az inka napisten nevének egy régebbi alakja. Ezt a nevet adták a Thor Heyerdahl vezette expedíció balzafa tutajának, mellyel Peruból eljutottak Polinéziába 1947-ben. Ez a tudományos expedíció lázban tartotta a világgözcsemetét: Oscar-díjas film is készült az expedícióvezető könyvéből, mely 1956-ban jelent meg először magyarul. Legutoljára 2008-ban.

Varga János Dunaújvárosba⁴ járt technikumba. Ugyanabban a városban, 30 évesen, levelező tagozaton üzemmérnöki diplomát, 2003-ban a Testnevelési Egyetemen sportszervezői diplomát szerzett. A dunaújvárosi évekhez vidéki fiúk barátságát és tudásaik megismerését, átvételét köti. Velük és tőlük tanult meg vállalkozni: minden társadalmi és fizetett munkában benne voltak. Varga János állami vállalatoknál dolgozott végzettségei szerinti munkakörökben 1986-ig, akkor lehetővé vált a vállalkozás, két társával céget alapított. 1993-ban eladta társainak a cégbeli részét, és a biztos anyagi helyzet bázisán egyéni vállalkozást indított, melyet ma is működtet. Varga János egzisztenciális értelemben is önrendelkező polgár, citoyen.

Varga János kétszer volt házas. Húsz éves volt, amikor első gyereke született, 58, amikor a legkisebb. Mind az öt gyereke kiképzett csónak- és ifjúsági vezető. 6 unokája szintén. Két kisebb unokája kiképzése folyamatban van. Tanárrá lett fia egy saját gyerekközösséget is vezet. Legkisebb lánya középiskolás, a többiek diplomát szereztek. A családjáról szóló történetekben kimondva és kimondatlanul is reflektálja a három generáció által bejárt társadalmi mobilitási utat. Bátyja kamaszként kajakozott, ez inspirálta Varga Jánost a víziúttörővé válásban, néhány évvel később meg bátyja csatlakozott a víziúttörők programjaihoz, és 70 évnél idősebben évesen is vett még részt túrán.

Varga János a vízicsapaton túl is aktív szervezeti életet élt egész életében. A középiskolában és munkahelyein aktív KISZ-tag volt, táborokat, képzést is vezetett. 1978-tól tagja volt a Magyar Szocialista Munkáspártnak, amíg az meg nem szűnt. KISZ-es és pártkapcsolatait is tudta használni a csapat érdekében, például a csónakház építéskor. Amikor céget alapítottak, átigazolt az MSZMP lakóhelyi szervezetébe, ott nem ismerték el gyermekmozgalmi munkáját. Gyerekei osztályait is rendre elvitte vizitúrázni, gyerekek is léptek be a csapatba így, de tanárok is váltak a csapat toborzójává iskoláikban. Minden májusban rendez egy vizitúrát az utcájában lakóknak is. „Szerencsére nem hosszú az utca.” – mondja. Kunszentmártonban és Tiszaugon is van egy „fiókszervezetük”, de azért ezek többnyire a személyes vállalásai, miként távoli iskolákkal, önkormányzatokkal való együttműködések is.

A közösség 1957-ben⁵ alakult meg, az újpesti úttörőházban. A 663.sz. Kossuth Zsuzsanna Úttörőcsapatba lányok tömörültek, Nagy Lászlóné Etelka néni vezetésével, aki a Szabó József felesége által igazgatott Megyeri Úti Leányiskola tanára volt. A fiúk 632. Kossuth Lajos Úttörőcsapata számára nem talált Szabó József vezetőt, így maradt rá ez a feladat. A két csapat minden tevékenysége közös volt. A csónakházban ma is őrzik azt a táblát, ami az 1958-as táborra készült, és amelyiknek két oldalán a két csapat száma és neve szerepel. Az evezős szezonon kívüli havonta gyalogos túrákat tesznek, legtöbbször a Börzsönybe. 1959-től vándortáborokat rendeztek. A tevékenység mindig koedukált volt, a 60-as évek közepe felé hagyták el a lánycsapat külön jegyzését.

A tanév idején hetenként őrsi órákat tartottak, kezdetben az úttörőház Vécsey utca 120 alatti épületében, 62 és 65 között – amikor Szabó József ott volt vezető-helyettes – a kerületi központi napközi épületében, az Attila és Deák Ferenc utca találkozásánál, majd az úttörőházban, annak új helyén, az István tér 14-ben, a Katolikus Legényegylet hajdani kultúrházában. Az a tömb

---

⁴ A technikum harmadik hónapjába jártak, amikor, 1961. november 26-án a Sztálinváros nevet Dunaújvárosra cserélték.

⁵ 1957. február 16-án döntött az Magyar Szocialista Munkáspárt Ideiglenes Központi Bizottsága az ifjúsági mozgalom újjászervezéséről, március 21-én alakult meg a Kommunista Ifjúsági Szövetség, mely irányította a gyermekszervezetet, a Magyar Úttörő Szövetséget is.

korábban a katolikus egyházé volt, a sarkon volt a kántorlakás. Ott laktak Pécsi Sebestyénék,⁶ az ő két fiuk is járt a víziúttörő-csapatba. 89-ben Újpesti Gyermek- és Ifjúsági Ház lett az intézmény neve, és átköltöztették a visszanevezett István útra, a 17-19. szám alatti hajdani MSZMP-székházba. 96-ig tartott ott a csapat heti összejöveteleket, azóta minden évközi tevékenységét az 1983-ra elkészített csónakházában végzi. Nemrég sikerült megállapodni a fővárosi és a kerületi önkormányzattal: 2030-ig van szerződésük a vízitelep területe ingyenes használatára. Ilyen hosszútávú biztonságban még soha nem volt a helyük. 1987-ben a Tungsram Természetjáró Szakosztály elnöke a vízi szekció vezetésére kérte fel Varga Jánost. Az összes víziúttörőt beléptették a szakosztályba, így juthattak újabb erőforrásokhoz. Azóta mindig két lábon áll a csapat. 1991-ben alapította meg Varga János az Újpesti Hajós Klub Vízitúrázó Alapítványt, kurátorokat a kemény magból kért fel, olyanokat, akik ma már 40-50 éve tagjai a közösségnek. A Tungsram Rt. amerikai kézbe kerülésével az ottani természetjáró szakosztály megszűnt. 1993-ban ennek pótlására is alapították meg az Aschner Lipót Természetjáró Egyesületet – azóta az a második lábuk –, és elengedték az úttörőcsapatot. Nem szüntették meg, de már nem nevezik magukat annak. 2003-ig a Magyar Gyermek és Ifjúsági Flotta ügyvivője volt Varga János, ami az Úttörőszövetségen belül működött akkor, és bármilyen szervezeti formájú közösségek tagjai lehettek, így a Hajós Klub is. 2004-ben Magyar Gyermek és Ifjúsági Flotta bejegyzett szervezetté vált, azóta az újpesti közösség nem tartozik ernyőszervezethez.

1998 őszen tavaszig tartó vetélkedőt hirdettek az ország összes víziúttörője számára. A két 5–6. és kettő 7–8. osztályos nyertes ingyen vehetett részt az Úttörőszövetség támogatásából a Duna forrásától Újpestig tartó 99-es túrán. A 1999–2000-ben egy tévéstáb is csatlakozott hozzájuk, akkor készült az “Európa kék szalagja, a Duna” című film. 2008–2009-ben forgatták a “Szép, szőke szerelmünk, a Tisza” című filmet, mindkettő producere Varga János, rendezője Gyenes Károly volt. 10 éve minden nyáron több héten napközis tábor is szerveznek, évente több száz gyerekeknek.

A közösség ma négy rétegből áll. Varga János folyamatosan hangsúlyozza, hogy ma is minden a gyerekekért van. A közösséget a gyerekek vízi túráztatása, arra való képzése, mint szakmai tevékenység tartja életben, ezért nem válnak nosztalgiaiközösséggé. Évtizedek tapasztalatai alapján a csapatban megforduló gyerekek 4–5%-a válik ifjúsági vezetővé középiskolás-fiatal felnőtt korára. A csapatnak vannak felnőtt tagjai, olyanok, akik gyerekkoruktól folyamatosan tagok, és olyanok, akik évek, akár évtizedek kihagyása után térnek vissza, továbbá olyanok, akik felnőttként kerültek kapcsolatba a csapattal. Vannak, akik gyerekeket vitték le, és maguk (is) megtapadtak, másokat barátjuk vitt le felnőtt korukban, vagy éppen szerelmük. A negyedik réteget a csapatban nyugdíjas korukban is megmaradó tagok alkotják. Az utóbbi két csoportból kerülnek ki a legbelső mag tagjai, akik nagyrészt minden vasárnap együtt vannak, karban tartják a vízitelepet, az eszközöket, túráznak.

Varga János azt mondja, könnyű dolguk volt vezetőtársaival, mindig csak meg kellett ismételnük, amit Szabó József velük csinált. Most ő enged át mind több feladatot.

Itt nőttem fel, Újpesten, a Virág és a Nyár utca sarkán, egy proliházban, de még mindig arról álmodok, hogy abban a szoba-konyhás lakásban voltam boldog. Mindig az van mindenek felett,

---

⁶ Pécsi Sebestyén (1910–91) a kántorság mellett orgonaművész és zeneakadémiai tanár is volt, ma iskola viseli a nevét Újpesten.

ahol az ember felnő, és a szülői ház melegét érzi a zsigereiben. És maga az újpestiség, ami itt áll egy térségnek a közepén. Így vagyok én otthon a Rákos-patak és a Csóványos között. És ez már meg is marad.

Mivel a szüleim dolgoztak, 54-től, amikor az első osztályt végeztem, minden nyáron a napközis táborba küldtek – ma Tarzan-park, a Lóversenytéren –, talán addig, amíg nem lettem víziúttörő. Különjáratos villamossal tanárok kísérték. A táborban felsorakoztunk, zászlófelvonás: Egy a jelszónk, a béke⁷. Gyíkot fogtunk. Idétlenkedtünk. Etettek. Vége. Zászlófelvonás: Egy a jelszónk a béke. Ez ment éveken keresztül.

Szabó bácsi a csapat történetének minden dokumentumát megőrizte és átadta nekem, rengeteg fényképpel. Olyanok vannak meg, mint a kerületi úttörőelnökség évindító és feladatmeghatározó ülésének jegyzőkönyve, mondjuk 1961-ből. Feladat, felelős, határidő. Ez nagyon szervezett módon működött, a KISZ ellenőrzésével. Szabó bácsi elmesélte, hogy havi rendszerességgel tartott a kerületi úttörőelnök értekezletet a csapatvezetőknek, ahová az iskolaigazgatóknak is járniuk kellett, sőt, helyben alá kellett írnia minden igazgatóknak a jegyzőkönyvet, hogy ő ezt tudja, és támogatni köteles. A demokratikus centralizmusnak⁸ voltak bizonyos előnyei. Szabó bácsi ezeken az alkalmakon épített jó kapcsolatot az igazgatókkal, így járt toborozni az iskolákba.

A februári határozattal indul a mi 57 és 90 közötti mozgalmi életünk. Akkor kimondták, hogy meg kell alakítani az úttörőcsapatokat, új rendszer szerint, az az ifjúságnevelés legalsó szintje. Azt mondták, hogy nem ezt a csak sztalinista és csak iskolai úttörőéletet kell csinálni, hanem a kalandba kell vinni a gyerekeket. Egy kicsit átvettek a cserkészetből: sok kirándulás, sátorozás. Szabó bácsi óraadó tanár volt az Attila utcai iskolában, s mint az úttörő technikai állomás volt vezetőjét felkérték az iskolai csapat megszervezésére. Ő összeszedett pár gyereket, akiben látott fantáziát, és megkérdezte a véleményüket. A gyerekek azt mondták, olyan kell, amiben van kaland, nem sódert akarnak hallgatni. 57 nyarán Széplakon táboroztak, megvan a névsor és vannak fényképek is, nagy katonai sátrakkal.

Őszre Szabó bácsit kinevezték úttörőház-igazgatónak. És az igazgatók engedélyével járt a kerület 8 általános iskolájába kedvcsináló előadásokat tartani. Nagyon értett az Öreg a kedvcsináláshoz! Szeptember 15-én, vasárnap volt a nyílt nap az úttörőházban, szombaton még tanítás volt. A Vécsey utca 120 egy XIX. századi nagypolgári villa. Ámultam-bámultam a szobakonyhás lakásunkhoz képest. Lehetett jelentkezni szakkörökbe: főző, famegmunkáló, motorszerelő, én a rádióamatőrbe jelentkeztem és víziúttörőnek. Amikor vége volt, a hátsó udvaron egy halom kiselejtezett bútorból raktak egy hatalmas tábortüzet. Az engem úgy megfogott, álltunk és bámultunk.

Az 58-as kéthetes magyarkúti táborban, amiben én először voltam, hatszemélyes, házikóforma katonai sátrakat használtunk, amiket felvertünk a tábor első napján és lebontottunk az utolsón. Szalmaszákok voltak, pokróc. Latrinagödör. Két sátor a 12 lánynak, kettő a 12 fiúnak a másik oldalon. Szersátor, amiben a kaja volt, meg főztek, ha esett az eső. Firta néni főzött, az úttörőház takarítónője. Talán 6 felnőtt lehetett velünk. Egy fatörzsön ültünk, és csajkából burkoltuk a kaját. Naponta zászlófelvonás, zászlófelvonás. Kürtjelekre mozogtunk, és mindig hangoztatták,

---

⁷ Anatolij Novikov (1896–1984): DIVSZ induló, 1947. DIVSZ: Demokratikus Ifjúsági Világszövetség

⁸ A demokratikus centralizmus a Kádár-korszak ideológiájának és propagandájának egyik alapvető fogalma, a közbeszédben, de akár rádiókabaréban, a Ludas Matyi vicclapban a maga idejében is gúny tárgya.

hogya a lányok az egy külön tábor, és velük csak napközben és csak a sátrak közötti szabad részen találkozhatunk, amit úgy hívnak, hogy "Forum romanum", ennek a táblája is megvan a csónakházban. Amikor ügyeletesek voltunk, zsákokkal, meg egy kétkerekű kiskocsival lenyomultunk Verőcére, 4 km oda, 4 vissza, és onnan hoztuk a kaját. Kétnaponta lejártunk Verőcére, mert ott voltak a csónakjaink. Erdei táborban voltunk, ami rendkívül romantikus volt, ugyanakkor vízi tábor is volt. Legyalogoltunk, kaptunk valami ebédet, számháborúztunk, fürödtünk, baromi nagy élet volt. A legutóbbi hétvégi kiránduláson azt a táborhelyet kineveztük a csapatunk réjtjévé. Rajtunk kívül nem tudja senki más. Pontosan megvan a hely, ahol állt a sátor, amiben az első sátoros éjszakát töltöttem. Egy viszonylag sík hely, de kiemelkedett egy dombocska, és az őrsi órákon tanultuk, hogy a sátrat nem a gödörbe, hanem a dombra kell verni.

59-től volt mozgótábor, akkor Esztergomba vitte fel a hajózási vállalat a ladikjainkat, és Mohácsig evezünk, minden nap máshol táborozva. Minden gyerek felvételezett egy katonai sátorlapot az úttörőházban, hazavitte, megvarrták otthon, ez mind selejtezett volt. Parafint reszeltünk rá, amit belevasaltunk, hogy impregnálva legyen. A sátorlapok egyenként esőköpenyként szolgáltak. Kettőt összegomboltunk, egy rúddal egy kúpot kaptunk, úgy lett sátor, valami gyékényt vittünk, hogy ne a földre feküdjünk, pokróc, ez volt a komfort. Naponta sátrat vertünk és bontottunk. Azóta is így vándorlunk.

1960-ban 14 ladikkal mentünk, az legalább 84 táborozót jelentett. Azokat tekinthetjük a csapat tagjainak, akik részt vesznek a nyári táborban. Ilyesmi táborok voltak 64-ig.

A csapat klasszikus időszaka volt 1957-től, mondjuk, 65-ig. Azután nem is voltunk csapat, csak szakköre az úttörőháznak, ezeket Szabó bácsi intézte, nem tudtuk mi ezt. Egy alkalomra emlékszem, már talán én is felnőttvezető voltam, amikor ki kellett vonulni a Felvonulási térre, és énekeltük, hogy „Őrsi sátrunk teteje, rászállott a cinege”⁹, beöltözve rendszeren egyenruhába: barna tábori ing, matróztrikó, matrózsapka. Én keménykedtem a gyerekekkel, hogy fegyelem legyen, meg énekeljenek, én ordítottam a legjobban, hogy menjen a hang. 65 után már nem nagyon kellett kivonulni.

1968-ban két nagy ladikunkat levitték a Velencére, addigra lett meg ott a kerületi úttörőtábor. Nagy katonai sátrak voltak, meg vaságy mindenkinek, rendes takaró, nem nomád földön fekvés. 10 nap alatt bejártuk a tavat, a vitorlázók halálra röhögtek magukat, hogy mikkel járunk. Vissza már nem hozták a ladikokat, arra nem figyeltek. El is vesztek, pedig két jó ladik volt. És tönkrement a többi deszkaladikunk is, szabadban álltak télen-nyáron.

Aztán az Úttörőszövetségen belül létrehozták az Országos Úttörőflottát, amibe bele kellett tartozni, és mi voltunk a Tárnoki György Úttörő flottilla.¹⁰ Nagyon sok flottilla volt, folyókon, a Balatonon, de még a Miskolc melletti Hámori-tavon is. A flotta úgy 68 és 78 között volt meghatározó, akkor sok pénzt tettek bele, csónakokat gyártattak, országos túraprogramokat csináltak. 70-től, mondjuk 76-ig az Országos Vízi Szakbizottság rendezett táborokat, amelyekben 10-15 gyerekekkel vehettek részt az egyes csapatok. Önálló csapattáborok nem is

---

⁹ A Nád a házam teteje kezdetű dal átírt szöveggel. A csasztuska az orosz népköltészet alkalmi gúnyverse volt, ebből vált Magyarországon is közzismert nép- vagy műdalok politikai agitációs és/vagy gúnyos szövegátiratokkal való előadásává.

¹⁰ <https://archivum.mtva.hu/photobank/item/MTI-FOTO-bjF6NkIESIk3SHA4R1MwME1JSDdKdz09>

voltak. Nagyon hasznos volt, hogy – azt hiszem – két évente megcsinálták az őrsvezetők és a csapatvezetők szakmai továbbképzését. Nagyon sokat lehetett tanulni, hasznos dolgokat.

A Budapesti Úttörőflottilla vezetője Rikker Jóska bácsi volt, aki alapvetően cserkész volt. A cserkész múlttal nem lehetett hencegni, pedig akik igazán húztak az úttörőmozgalomban, azok a cserkészek voltak.¹¹

A 70-es évek elején az úttörőházak és a táborok átkerültek a helyi tanácsokhoz. A politikai irányítás változatlan maradt: párt-KISZ-úttörő.

Én 72-ben elcsábultam Zánkára, és 76-ig jártam. A munkahelyemről kikértek 2–4 hét rendkívüli fizetett szabadságra, és még ott is fizettek, és azt csináltam, amit szerettem. Nekem az csípte a szemem, hogy akkora pénz oda volt téve, ami biztos kellett, hogy annyi igazgatóval megspékelt rendszer működjön. A csavargós vándortáborokhoz, amiket én megszoktam, viszont – legalábbis Újpestre – nem jött le az a pénz, ami kellett volna, és nem voltak technikai felszereléseink, csapatszinten egyszerűen nem tudtunk tevékenykedni. Ha azt veszem, hogy az országnak abszolút szegény részeiről elhozták a gyerekeket, és azok a Balaton mellett nyaralhattak, akkor az fantasztikusan nagy dolog volt. Volt, hogy szaktábor-vezető voltam százhusz gyerekkel. Első nap meg kellett tanítanom, hogyan kell lehúzni a wc-t, hogy kell kinyitni a vízcsapot, meg elzárni. Mert nem ismerték. Kút volt otthon, az a rángató kút, meg labor. Ilyen tekintetben jó nevelő hatása volt. Nálunk amelyik gyerek részt akar venni a közös munkában, az megteheti, másrészt szabadon játszhat, tehát nem egy meghatározott program szerint van. Zánkán erről szó nem lehetett, egy csomó politikai, béketábori, hazafias népfertos dolog volt a programokba belefűzve, ami kicsit agyi átnevelődi volt. Zánkát 76-ban befejeztem, szemellenzőssé vált a dolog. Le kellett menni egy nappal korábban, és egy fél napon keresztül nyomták a fejedbe, hogy az imperialista kémek figyelnek. Meg nyaralótáborrá vált az egész. Ami nekem nem fekiüdt.

73–77-ben elvégeztem a miskolci egyetem dunaiúvárosi karán az üzemfenntartó üzemmérnök szakot. Már jórészt el is felejtettem, amit ott négy év alatt belém töltöttek, de a világszemléletem jó irányba megváltozott, és ez a legnagyobb értéke az egésznek.

Az úttörőházban Szabó bácsi vezette a hajómodellező szakkört is, aztán kitalálta, hogy legyen citeraszakkör is. Azt meg én vezettem a '70-es évek második felében. Úgy indult, hogy Szabó bácsi kereste, mi az a hangszer, amivel a csónakban lehetne muzsikálni, amikor ereszkedünk lefelé, pihenő van. Voltak fellépéseink: KISZ-névadókon, nyugdíjastalálkozókon, majálisokon. A '70-es évek felé jött két népművelő, Szalavári Anna és Gaál András¹² a Bem Néptáncgyűttes táncosaival és zenekarával, a Jánosi együttesel megcsinálták az újpesti táncházat, ami addig tartott, amíg Újpesten voltak. Az úttörőház igazgatója úgy gondolta először, hogy majd mi citerázunk a táncházban, na, hát arról szó nem lehetett. Én botlábú vagyok, de a népi kultúráért jártam. A 80-as évek elején bejártam a Kassák Klubba, ahol Sebők muzsikáltak.

74-től teherautón szállítható műanyag kenukat vett nekünk az úttörőház, amikkel azután el tudtunk merészkedni más vizekre is.

---

¹¹ Révész György (2012): Rikker József (1933-2012) In: A Múltunk Öröksége Alapítvány Tájékoztatója 2012/2 (29.), <http://www.multunkoroksege.hu/Tajekoztato/201202.pdf>. Cserkész-úttörő-cserkész életutakhoz lásd, Rikker József említésével: Révész György (2015): Isten veled, Tanár Úr! – In memoriam Laurenszky Ernő. HÉT HÁRS A Csillaghegyi Evangélikus Egyházközség lapja.

¹² Utóbb nagyhírű koreográfusok és együttesvezetők lettek Kelet-Magyarországon.

75 után kezdett a csapat a saját lábára állni, ami Szabó bácsi toborzó munkáján múltott. 77-ben csináltunk egy fergeteges nagy túrát: Budapest–Ráckeve–Paks–Mohács. A 10 éves lányom és a 8 és fél éves fiam is ott volt már. Szabó bácsi volt a vezér, nála volt a beszedett pénz, de szinte önállóan vezettem a túrát: visszaszállítást, visszautazást, napi kajáztatást, gyerekekkel való foglalkozást, vízi kiképzéseket.

78-ban megszerveztem, hogy felvigyék a csónakokat a Csehszlovák határig. Előtte Győr fölé soha nem tudtunk menni, nem szállították oda a csónakokat. 79: vízi nagykör: Duna–Sió–Balaton–Zala–Rába–Duna. 600 km, 54-en.¹³ Óriási nagy kirándulás volt. Ugyanazzal a felállással: Szabó bácsi jött, pénz nála, de mi intéztünk mindent. 80-ban Szamos–Túr–Felső-Tisza–Bodrog. Csengertől összejártunk mindent Túrístvándiig, a Bodrogon felevertünk Sárospatakig. 81-ben már külföldre mentünk, 83-ban a Duna-deltától lementünk a Fekete-tengerig, de akkor már megint kezdett a létszám csökkenni. 83-ra felépült a csónakház. 84-ben elmentünk a Dunáról Gyulára, a Körösön a Tiszára, ahonnan a Maroson felevertünk Makóra, Szegeden fejeztük be. Csongrádnál voltunk a Tiszán, és elmentünk egy presszóba egy fagyira vagy mire. És akkor azt mondta a Szabó bácsi, 79 évesen, hogy na, akkor most tegeződjünk össze! Nem akartuk hinni, ott nőttünk fel, 52 éves volt, amikor megalapította a csapatot. Majdnem harminc éve megvolt a kapcsolat, és össze kellett tegeződni. Hármunknak-négyünknek, akik fővezetők voltunk.

85-ben felmerészkedtünk Nyugat-Németországba, Ulmba. Ma ötször meggondolnám, hogy elmenjek egy társasággal egy vízre, ahol soha nem jártam. De akkor fiatal voltam és bohém, nem voltam negyven éves. Már minden az én kezemben volt. Szabó bácsi utas volt. Ő szakköri órákon tanította nekünk a Dunát. Elolvasott egy útikönyvet, és olyan részleteket tanított a Dunáról, hogy teljesen elkábultunk, holott ő soha nem látta azokat. Azon a túrán 80 éves volt Szabó bácsi. Felmentünk a melki apátságba. Álltunk a kerengőben ketten. „Ezt a kicsi eget láttam volna egész életemben.” – mutatta nekem, visszagondolva rá, hogy szerzetesnek szánták volna. A sokkal szerényebb, csóróbb, de szabad életet fontosabbnak tartotta.

77 és 86 között vettem én át a dolgokat, amikor én is úgy láttam, hogy én ezt tudom csinálni. Józsi bácsi ezt óriási nagy örömmel nyugtázta. Írt nekem egy meghatóan szép levelet, ami az ereklyék között van eltéve, amiben hosszú oldalakon keresztül méltat engem. Úgy érezte, hogy a pedagógiai pályáján a vízicsapat volt a legsikeresebb dolog, amit kitalált. Boldog, hogy ennek van folytatása, és ezt csináljuk a továbbiakban is. Amíg tudott jönni, meghívtuk az összejövetelekre, 91-ben már bottal jött, következő évre kiderült a betegsége. 93-ra elfogyott, és márciusban meg is halt, 88 évesen. Azzal a tudattal, hogy a csapat megy tovább. És megy is, mert az sem tegnap volt.

86-ban visszavettük a Kossuth Lajos Úttörőcsapat nevet, és az úttörőházban működő, úgynevezett területi úttörőcsapat voltunk. Én kineveztem magam vezetőnek. Az úttörőelnök örömmel üdvözölt, be kellett menni havonta a csapatvezetői megbeszélésre. Beültem a sok csinos, fiatal csapatvezetőnő közé, volt szó szervezésről is, de a legnagyobb szám az volt, hogy

---

¹³ Amikor egy későbbi csapattúrára való felkészülés szándékával Varga János – nagyrészt a bátyjával, de Szekszárd és Fenépuszta között egyedül – teljesítette a vízi nagykört, akkor még meg lehetett tenni úgy, ahogy cserkészek kitalálták az 1920-as években: Zalabértől Rábhídvégig tolták országúton a csónakjukat. Később a Kisbalaton lezárták a Balaton vízminősége védelmében, ezzel a Zala folyó kiesett, helyette a Rábán szentgotthárdi indulással jelölt ki hosszabb szakaszt a Természetbarát Szövetség, mint a vízitúra-mozgalom gondozója. De már az a mozgalom is múlt idő.

felvették a csapatvezetői fizetést. Én is rajta voltam a kifizetési listán, de nem vettem fel a pénzt, jól kerestem, nem volt rá szükségem.

A Tungsram természetbarát szakosztályát, Kadlecovits Géza¹⁴ vezette, aki 87-ben felkért engem a víziszekció vezetésére. Mondtam, hogy jó, de nekem van száz gyerekem, én azokkal szeretnék foglalkozni. Nagyon jó, mondta Géza, akkor mind lépjen be a természetbarát szakosztályba. Mindenkinnek lett fényképes igazolványa, fizettük a kis tagdíjat, és elképesztő kedvezményeket kaptunk a Tungsramtól. Az egész csapatot levihettem egy hétvégre a Tungsram üdülőjébe Fonyódra. Évente egy hétvégre egy buszt kaptunk ingyen. És volt a „túravezetők kötelező túravezetési gyakorlata”, valójában exkluzív hétvégi túra a szakosztályokat vezető önkénteseknek. Ragyogó öreg emberekkel voltam együtt: Baksai, Moholya bácsi, Róka bácsi, Árokai... ezek együtt kirándultak Berda Józseffel, Darvas Szilárdal, Rozsos Istvánnal¹⁵.

Nekem az a rengeteg ember jelenti Újpestet, akiket ismertem, ismerek. Közöttük Kadlecovits Géza nem egy átlagos pali volt, hanem meghatározó. Amikor '87-ben felkért a Természetjárók vízi szekciója vezetésére, megkérdezte: János, Te párttag vagy? Mondtam: Igen. Ő azt válaszolta: Nem baj, mi is azok vagyunk. Ahol én dolgoztam, ott is mindenhol így volt. Másként nem lehetett pozícióba kerülni.

90-ben szólt az úttörőházból lett ifjúsági ház vezetője, hogy most már legyünk valami más, ne úttörők. Az Újpesti Hajós Klub Vízitúrázó Alapítványt 91 novemberében alapítottam. Az Úttörőszövetség gazdasági vezetője tanácsolta Csillebércen, hogy ne egyesületet csináljunk, az alapítvány látszik a jobb formációnak. Az egyesületben a közgyűlés leválthatja az elnököt, az alapítványban az alapító jelöli ki a kuratóriumot, és ha az nem jól működik, akkor közbe avatkozhat. A vízicsapat egy kézbe való dolog. Megvolt az alapítvány és mellette megvolt a csapat. Az elmúlt 30 évben bejött, hogy próbáljunk több lábon állni, például nem csak egy pályázatot adhattunk be egy-egy kiírásra, így össze tudtuk gyűjteni azt, ami a csapat működtetéséhez kell.

93-ban kezdtük előkészíteni az Aschner Lipót Egyesület megalapítását, és 94 februárjában jegyezte be a bíróság. Kadlecovits Géza javasolta a nevet. Az egyesület alapításának egyik célja volt, hogy lehetőséget kínáljunk Tungsram-nyugdíjasoknak tevékenykedésre, az után is, hogy az amerikaiak megvették a gyárat, és sok mindent felszámoltak. Vagy száz ilyen tagunk volt, akik mára már nagyrészt elmentek. A tagdíj kezdetben havi 5 forint volt. Most sem szedünk tagdíjat, tudunk pályázni.

Ebben az évben is el fogja érni a Hajós Klub és az Aschner együttes pályázati nyeresége az egymillió forintot. Arra jön még az 1%. Évi másfél millióból mi vígan elvagyunk. Ha az ember beállna kunyizni, akkor lehetne összeszedni, ahogy a Duna-filmsorozatra 10,5, a Tisza-

---

¹⁴ Kadlecovits Géza (1939-2018) három tucat újpesti tárgyú publikáció szerzője, az Újpest Lexikon, az Újpesti Életrajzi Lexikon szerkesztője, az Újpesti helytörténeti értesítő alapító főszerkesztője, az Aschner Lipót Alapítvány egyik kezdeményezője és titkára. (Lásd: Kadlecovits Géza (szerkesztő) (2003): Az Aschner Lipót Alapítvány 1989-2003. <https://mek.oszk.hu/08800/08892/08892.pdf>) Az újpesti (mindenekelőtt a Tungsram-béli) munkásjóléti intézményeknek az Újpesti Főiskolai Szociális telep túli történetével is foglalkozott, forrásokat is közzétéve. Interneten az Újpesti helytörténeti értesítő itt érhető el: <https://ujpest.hu/ujpesti-helytorteneti-ertesito/>. Az értesítőben a Hajós Klubról a 2006. június-augusztusi számban jelent meg írás.

¹⁵ Berda József költő nevét utca őrzi Újpesten, Rozsos István színészi játékát fél évszázadnál régebbi filmek, Darvas Szilárd dalszövegeit, az általa (is) írt forgatókönyvekből készült filmeket játsszák még erre szakosodott csatornák, így az Állami Aruház címűt is, melynek címadó épülete ma is áll Újpesten.

filmsorozatra 13,5 milliót, igaz, évek alatt. Lehetne gyűjteni, de csak azért, hogy gyűljön a pénz, nem. Akkor inkább menjen oda, ahol szűkében vannak.

Csináltattunk később is fahajókat a Kon-tiki mintájára, 14 gyerek fér beléjük, de én tíznél többet nem szeretek beültetni, biztonságosabb. A 90-es évek elején lehetett pályázni csónakház-felújításra, hajókra. Elkopott a lehetőség. Régóta nincs. Csónakunk van, csónakházunk van, nagyon jól összeszokott gárdánk van, aki hajlandó a gyerekekért tenni, jókedvvel végzett baráti szórakozásként. Hogy amikor az iskola végeztével beindul majd a gyerekhad, akkor minden flottul ott legyen. És nyáron ugyanők baráti társaságként vasárnap reggel hajóba szállnak, és elmennek olyan túrára, amihez bárki csatlakozhat. Ingyen és bérmentve. Most már hagyom őket, ahogy az öreg Szabó csinálta velünk. Ők csinálják, én megnézem, amit csináltak, illetve megteremtem a feltételeket. Összetartom a csapatot, másrészt eladom a tevékenységét. Például most el tudtam intézni, hogy 2030-ig megkaptuk ingyen a területet, amin a csónakház áll. Ez olyan hitet adott a társaságnak! És persze toborzom a gyerekeket a táborozásra, ami az alaptevékenységünk, amiért ez az egész dolog ki van találva. 64 éves lesz idén a csapat és mai napig járnak a vénasszonyok és a vénemberek. Kevés olyan csapat van Újpesten, amelyik ilyen múlttal rendelkezik, meg múlttal lehet rendelkezni, de mi még vagyunk, és ugyanazt csináljuk!

2010-ben keresett meg egy Arany János felzárkóztató programos kollégium vezetője. Volt rá pénzük, sok programot szerveztek, és a vezetőnő kitalálta, hogy szisztematikusan építsünk egy nagyon jó vizitúra csapatot. Tiszai túrák után 12-ben már Győrtől Újpestig túráztunk. 13-14-ben két részletben megcsináltuk a nagykört. A velük csinált túrák úriak voltak: autó vitte a cuccot, volt, aki mindent előre elintézzon. Nem mi vásároltunk, főztünk, mosogattunk. Ezt mind megcsinálták.

*

Szabó bácsi nem volt cserkész. Többször elmesélte, hogy a géderlaki Duna-parton látott egy budai cserkészcsapatot táborozni. Oda veztek, és ott több napig éltek az életüket. Ő akkor már tanító volt, pedagógiai tudományos szempontból figyelte a cserkészek életét, annak a rendszerét, befényképezte magába.¹⁶ És amikor sorra alakította ki a csapat tevékenységeit, akkor a cserkészekről vett ötletek alapján, de szabadon formálta azokat.

A táborban az első éjszaka után mindenki korán kel: sátorban vagyunk, felkelt a nap, menjünk ki játszani. A harmadik-negyedik reggelen már nem ez a jellemző. Vándorló napon a felnőttek korán kelnek, én akkor, amikor pitymallik. Negyed hétkor már hevül a teavíz, és mielőtt belekerülne a teafű, felhangzik a felnőttek ébresztője: Kávévíz! Beindul egy zörgés, amire a többség felébred, a hétalvókat fel kell ébreszteni. Megtanultam kürtölni, és fújom az úttörő kürtjeleket. Reggeli után csomagolás, szemétszedés, ellenőrzés, hogy nem maradt ki semmi. Elindulunk. Nekem egy bandában kell lennie mindenkinek. Kiáltási távolságban. Engem nem lehet megelőzni. Én a leggyengébb gyerekeket veszem magamhoz, a félőseket, tapasztalatlanokat, nem akarom ezt más nyakába varrni, meg óvatos vagyok. Én háromnegyed óránként megállok, aki lemaradt, beér. De hogy hoznám össze a csapatot, ha valaki elém ment? Nagyon ritkán van probléma, de van. Ha felborul is a csónak, nem süllyed el. Ordítózni kell, hogy megnyugtassd őket. Együtt kell tartani a csapatot, hogy legyen segítség. Nem sokszor van

---

¹⁶ Tekintve, hogy a 1913-ban a vági vizitúra volt a magyarországi cserkészet első tábora, majd a háborús évek következtek, és csak azok után bontakozott ki a cserkészet, amit Szabó bácsi megfigyelhetett, az maga is inkább lehetett a pedagógiai innováció, mint rögzült hagyományrendszer állapotában. (T.L.)

borulás. Nekem magamnak három nagy borulásom volt: 77-ben, 88-ban, 14-ben. Kettő a Rábán, egy a Dunán.

Amikor vihar van, hajó jön, gyorsan kell cselekedni, akkor terror van, nincs nevelés. Akkor üvöltök, és nincs pardon. Amikor csendesebb, nyugodtabb körülmények vannak, akkor a nevelés a fontos. Ha nincs hajó, semmi, beállunk a sodrásba, összekapaszkodunk, az egész társaság egyben van. Ezek az igazi nagy dolgok. Lehet énekelni, sztorizni. Ezek a nagy örömpillanatok, eltartanak tíz percig. Nem is kell tovább tartani, mert ellustulnak. Megint húznak háromnegyed órát. A délelőttre tervezett 25-30 km három ilyen nekifutással minden erőlködés nélkül lemegy. A 25-30 gyereknek, aki hallja a szavad, lehet és érdemes elmondani, mi az, amit látunk. Ha lesz vetélkedő, szájukba rágom, amiket majd visszakerdezzük. Ez céltudatos ismeretátadás, mert ezekből a gyerekekből lesznek a következő évek kormányosai, akik majd fogják tanítani a saját gyerekeiket. Taníthatod szokványos módszerekkel, az is kell, de kint a vízen ez ragyogóan megy. Egy az egyben, mint amit belénk nyomott az Öreg annak idején.

Ebédre igyekszünk olyan helyet választani, hogy legyen infrastruktúra, legyen wc, homokos part, hogy lehessen fürdeni. Az ebéd biztosan hideg. Én fél egykor kikötök, akárhol vagyok. A Tiszán ez nem mindig egyszerű, a part, de szúnyogok miatt is. Volt, hogy be kellett előlük menekülni a víz közepére, tutajba összeállni, úgy ebédelni. Aztán ha van még időnk, akkor egy-másfél órára bemegyünk a településre.

A vándorlás során a gyerek vonalismeretet szerez. A hajósoknak vizsgát kell tenniük a folyószakaszról, amit járni akarnak, fejből kell tudniuk, hol milyen akadályok vannak. A mi vonalismeretünknek az is része, hogy mely településeken mit lehet találni, ha orvos kell, ivóvíz, ennivaló, hogy dönteni tudjál. Ezt a gyerekeknek szépen lassan megtanítjuk. Kimegyünk a faluba ládákkal, zsákokkal, kannákkal. Mindenki jön örömmel, mert a beszerzők kapnak valami kis nasit. Meg kell szervezni az ügyeletet, hogy mindenki sorra kerülhessen.

A táborhely kiválasztásánál feltétel a vécé, ivóvíz, elérhető bolt, ma már fürdő is. Telefont lehessen tölteni. Valami egyszerű vacsorát főzünk, mondjuk egy lecsót, sok kolbásszal. Sok legyen, mindenkinek jusson bőven. Utána jön az esti program, tábortűz, ilyesmi. A Duna mellett este 8-kor be kell menni a sátorba, a szúnyogok miatt. Persze nem alszanak. De reggel felébrednek. Az én időmben este 10-kor be kellett menni, és kussolni kellett, mert az éjszakai őrség felnyomott a csapatvezetőnél. De mi sem aludtunk, sutyiban dumáltunk. Emlékszem, 60-ban eleveztünk Ráckevéig meg vissza, közben ott voltunk egy hetet állótáborban. Perjéssel meg Gránerrel pofáztunk, amíg mozogni tudott a szánk. Hazudoztunk egymásnak, a csajokról. 13 évesek voltunk. A mostani gyerekek is ilyenek, de kellene szabályok.

Azt is az öreg Szabóéktól vettük át, hogy bizonyos helyeken vagyunk egy-két, esetleg három napot. Reggel kelünk, megfőzünk. Tanítjuk a gyerekeket kormányozni. Nagyon fontos, hogy az új nemzedékekből kineveljük a szakembereket. A gyereknek rang, hogy kormányos lehet, és kaphat feladatot. Beülünk a csónakba, én az aljára, mint egy fürdőkádba, és mondom a kisgyerekeknek, mit csináljon. Először csak kis köröket, hogy begyakorolja. Elindulás, kikötés. Mint az autós iskolában. Elöl ül egy társa, aki segít neki, akit irányítani kell vezényszavakkal. Aki hátul van, annak az első dolga, hogy megtanítsa a vezényszavakat, különben nem fogják tudni, mit akar. Jól gyakorolják be az alapszabályokat. A gyerekek születnek, egy részük kiválasztódik a víz mellé – mások meg máshova. Aki a víz mellé kiválasztódott, annak mi – ha ő is akarja – meg tudjuk adni a lehetőséget, hogy vízvezető legyen belőle. A Dunán a vízi közlekedés, a vízi vezetővé, kormányossá válás oktatása folyik, a víz melletti élet viselkedését

tanítjuk meg a kisgyerekeknek, az eszközök gondozását. A gyerekek 30%-a akar megtanulni kormányozni. De ezek a tudások nem csak a vízre, hanem mindenféle vezetői feladatra alkalmasak, ahol egy jó cél érdekében mozgósítani kell. Például egy családon belül. Ha ezeket megtanulod, egész életedben kamatoztatni fogod. Hogy vezetni tudod a csónakot, az egy külön jó dolog. Ebben, meg a sportokban is általános vezetői ismereteket tanul az ember – meg speciálisokat. A hajóvezetéshez kell, hogy a technikát tudjad, meg hogy akaratod legyen, és hogy az előtted ülőket közösséggé szervezzed. A legnehezebb, hogy mindezt úgy csinálják, hogy sikerélményük és örömük legyen. A kormányosnak arra is kell tehetségének lennie, hogy amikor valakinél problémát lát, akkor bedobjon valamit, hogy megdicsőüljön az illető. Ne dobja le a lapátot, hogy ez neki nem kell. Nem egy ilyen teátrális helyzet van. A vízi közlekedést szabályozza a jog, meg van az a sok évtizedes tapasztalat, amit én összeszedtem. A jogalkotó minden felelősséget a csónakvezetőre helyez. De nekem nem mindegy, hogy ennek meg is tudjon felelni! És ezek nincsenek a jogszabályban előírt feltételek között. Ezért tartom fent az autokratikus döntési jogom, hogy amikor úgy látom, hogy valaki nem alkalmas, akkor még gyakoroljon. Van, aki kormányozni tud, de azt nem, hogy hogyan irányítson. Ezt én ugyanígy végig jártam.

Akiben látom az érdeklődést, abba nyomom bele, de hogy majd ő fog-e a barátaival, családjával vízitúrázni, az az ő elhatározásán múlik. Futni mindenki tud, mert csak cipő kell hozzá. Biciklizni mindenki tud, mert csak fel kell rá ülni. De hogy csónakázni elmenjen, és gyakorolja, hogy embereket irányítson, ahhoz kell egy olyan klub, mint a miénk, vagy a miénkhez hasonló, ahol megfelelő gondossággal, szakértelemmel, technikai háttérrel ezt meg lehet tanulni. Mi adunk 30%-ot, 70% az érdeklődéstől függ. Minden vasárnap van túra, örömmel várjuk, aki meg akarja tanulni.

Újpesten most a napközis tábor megy nagyon, így lehetett, hogy 2020 nyarán a járvány ellenére is 300 gyereket érintett a Hajós Klub tevékenysége. Tulajdonképpen napközis táborok Szabó bácsi idején is voltak. Ő úgynevezett szakköri foglalkozásokat tartott a nyári szünidőben: hétfőn, szerdán, reggel 9-től 12 vagy 13 óráig ki lehetett jönni a vízitelepre. Ugyanaz volt, mint most, azzal a különbséggel, hogy a kaját mindenki hozta magának, de fizetni sem kellett. Mi vagy húsz éve tartunk napközis tábort. Múlt nyáron volt olyan turnus, amiben 108-an voltunk, az nem volt egyszerű. És elmenni velük csónakázni... Hoznak gyereket fél hétre is, mert a szülőnek mennie kell dolgozni, 9-re érkezik az utolsó. 10-re készen van az ebéd is. Magunk főzünk, magunk szerzünk be mindent. A gyerekek segítenek, ha megkérjük őket, aki nem akar, annak nem kötelező. Vízre szállunk, fél egyre jövünk vissza, akkor csak merni kell az ebédet. Kettő-negyed háromig eltart a kajáztatás, aki megkajált, fakultatívan játszik. Akkor sorakozó, és megbeszéljük, mit szeretnének csinálni, mert negyed négyig tudunk tevékenykedni, akkor kezdenek jönni a szülők, és még jár uzsonna is. A felnőttek az érdeklődő gyerekeknek tanítják a kormányozást. A többieknek is kell kitalálni például daltanulást, olyanokat, amiket aztán akarnak énekelni a többiekkel.

Ósidők óta nem változik a gyerek, az emberek sem változnak. Legfeljebb más külsőségekhez igazodtunk. De vannak változatlan dolgok. A gyerek, ha nagyon jó körülmények között él, akkor is mit szeretne? Nagyobb lenni, okosabb lenni, szeretné, ha a környezete észrevenné őt, és egy boldogabb, tartalmasabb létezést szeretne. Ezt nekünk ez a csapat akkor is, közben is és most is meg tudja adni. A gyerek ugyanolyan. Azért szeretek az alsós gyerekekkel kezdeni, mert igazi vad gyerekek, még az igazi gyerekösztönök vannak bennük. Nem rafkósak, nem próbálják

aggyal kicselezni egymást. Játszani akar. Azt akarja, hogy odafigyeljen a másik gyerek, és boldog akar lenni. A szülő is ezt akarja.

A napközis táborban este kérdezik a szülőket, hogy milyen volt a gyerekük, akkor mondom nekik, hogy a gyerekük arca sugárzik az örömtől, és ez tényleg így van. Na, ez a cél! Érted!? Ha velem ilyet tettek 65 évvel ezelőtt, boldog voltam, nyitott, és másnap örömmel jöttem. Azt mondom: Gyerekem, most nem játék, hanem hívd ide a haverodat, a Jóska! (Jóska! Így már nem hívnak gyerekeket!) Nekem itt valami nagyon frankó dolgot kell segíteni. Persze valami azonnali hőstettet! Például a csónakházhoz behúzzunk ágakat a tábortűzhöz. 50 méter távolság. Ez lesz a nagy erőpróba! Gyertek Haverok, húzgáljuk a fákat! Minden ilyen munkába be tudom vonni őket. Szárnyakat kapnak a gyerekek. Ez a mostani gyerekekkel is így van. Mindig azt mondom: munkára és egymás iránti tiszteletre nevelés. Ha zengzeteset írok, akkor 90 után azt írom, hazaszeretetre és egymás iránti tiszteletre. A munka nem annyira nyom most a latban. A hazaszereteten nem csak az van benne, hogy kimegyek és vívok, és valami hőstettet csinálok, hanem benne van, hogy egy, megismerjem az országomat, hogy tudjam, mit szeretek. Második, hogy becsüljem a honfitársaimat. Harmadik, hogy megismerjem a kultúrát meg a nyelvet.

Amikor ütök-vágják egymást, mondom nekik: Ide figyeljtek, ide ültök mellém, egyik jobbról, másik balról. Megnyugszunk. Beszélgetünk. Mesélek nekik, el lehet őket csodálatosan varázsolni. Amikor megnyugszanak, a béke kiül az arcukra. Akkor engedem őket játszani tovább. Tíz hónapig be vannak zárva az iskolába. Mikor játszanak, ha nem a táborban!?

A gyerek rengeteg élményt szerez, nem csak eltölti az idejét. Mindig azt mondtam, hogy egy gyerekszervezet akkor működik jól, ha van valami szakmai háttere. Mondjuk a víziközlekedés, a vasút... Én mindig tengerész akartam lenni, a kortársaim közül egy sor lett hajós, mások vízimesterséget űznek. Mindenképpen megmaradt a vágy: menni, új helyeket megismerni, felfedezni az országot és a világot. Természetet, tájakat, embereket. Mindig megyünk, mindig valami új történik. Van a gyerekeknek egy része, amelyik tényleg csak nyaralni jön. De van, amelyik ráérez, hogy itt van egy szakmai dolog, amit én már tudok, és ha a másiknak meg tudom mutatni, akkor nekem rangom lesz a másik gyerek szemében! A gyerek a leghamarabb azt érzi meg, amikor a környezete elkezdi őt becsülni. A felnőtt is fontos, de még inkább a hangadó gyerek, akinek a véleménye tízszer többet ér, és az elkezdi őt húzni. Nem kell agitálni, hogy tanuljon meg dolgokat. Abban a pillanatban ráhangolódik, és csinálja.

Nagyon jók azok az emberek, akik képesek és akarják ezt a tudományt megtanulni és a gyerekeknek átadni. Náluk nagyobb kincs nincs. A csapat ettől működik, ettől tud előre haladni: meg tudja tanítani ezeket a dolgokat a következő generációnak. És ezt tudatosan csinálom. Az apró gyerekek a nagy csónakokba ülnek be, felnőtt vezetővel. De van olyan 16 éves lány, aki 14 gyereket visz. Nyilván ott vagyok mellettük, és ha kell beleszóllok. De úgy meg tudja dumálni a gyerekeket, hogy rögtön versenyszellem van, úgy eveznek, folyik róluk a víz. Kiabálnak: győztünk! Mindig is ilyenek voltak a gyerekek! Nincs ezekkel baj semmi az égvilágon! Nagyon kell szeretni őket. Az örömeiket átélni, nem hagyni, hogy belemenjenek a bánatukba, hanem valami jó elfoglaltsággal kizökenteni őket. És gyámolítani. Jön a kis új gyerek, azt sem tudja, mit kell csinálni. Azt szoktam kérdezni: Idefigyelj, tudnál Te nekem valamit segíteni? Persze! Akkor gyere! És csináljuk. Aranyos és olyan hálás, hogy észrevetted, megdicsérted, valamit tanítottál neki! Beszélteted. Belekérdezel. Ragyogó fejek.

A nagy lányoknak adok egy gyerekcsoportot, akire figyeljenek. Ők is tanulnak belőle. Most kerülnek olyan helyzetbe, amelyet a saját gyerekeikkel majd tíz év múlva kell megoldaniuk.

Tehát nagy segítségemre vannak a lányok. És hát a nemek vonzalma minden gyermekmozgalmat fellendített... Utólag derült ki, hogy amikor mi nyolcadikosok voltunk, a lányok már a tábor előtt elosztottak bennünket. Még mindig mellébeszélnek, 73 évesen, ha ez szóba kerül.

Én magamban nagyon keveset eveztem, vegyük 100%-nak azt, amit eddig eveztem, abból 1%, amit magam, és 99, amit túravezetőként.

Amit Szabó bácsi adott nekünk, az összességében zseniális volt. A dolgokhoz való hozzáállásai a nagyszüleitől voltak valók, akik viszont a XIX. században szedték fel azokat, amikből táplálkoztak. Mindig vallom, hogy azok az erkölcsi normák, amiket mi Szabó bácsitól átvettünk, azok az 1800-as évekből, a boldog békeidőkből valók, nagyrészt. Nálunk káromkodni, a másikat bántani egyszerűen nem lehetett. Akkorá balhét csinált, hogy megrettentünk. Tudok én káromkodni, megtanultam a játszótéren.

Szabó bácsi szépen várta, hogy a garnitúrából, amelyik felnövekedett a keze alatt, legyen egy vagy több, aki alkalmas és képes ezt tovább vinni. Ami 90 után történt, mutatja, hogy ehhez érteni kellett. Várta, hogy a, mondjuk, 10 ember közül, akik a csapatnál maradtunk, vajon ki lesz az, aki ezzel foglalkozik a továbbiakban. Az is benne volt a pakliban, hogy megszűnik az egész.

Nincs ennek a csapatnak a létezésében semmi különös, egy csomó hasonló sztori történik. Az emberi élet abszolút normális jellegzetessége, hogy arra támaszkodunk, amit a családjainkból hozunk, a nagyszüleitől, még régebbiről, meg amit mi magunk összeszedünk, ezekkel hatunk azokra, akikkel dolgozunk, akiket tanítunk. Annak, hogy a csapat megvan, működik, az a lényege, hogy ennek van egy szakmai oldala, a vízi tevékenység. A többi helyeken is azok a közösségek maradtak meg, amiknek volt szakmai oldala. Amikor a gyerek kijárja a nyolcadik osztályt, az a közösség szétesik. Középiskola, egyetem után ugyanúgy, nincs, amiért találkozzanak. Itt a csapatnál továbbra is megvan a program, továbbra is ugyanazt lehet csinálni. El lehet hozni a gyereket, az unokát, és ugyanazt, ha jónak tartottad a te gyerekkorodban, van, aki megtanítsa. Persze, nem lenne, ha nem lett volna Szabó Józsi bácsi a vezetőtársaival, ha nem lennék én, nem lenne a fiam, aki ezt tovább csinálja, mint pedagógus, és ha nem lennének azok a srácok, akikről nem beszéltem. Pedig nagyon is beszélni kell róluk. Akik most is minden vasárnap kimennek a vízitelepre, tízen-tizenöten, és mindenféle fizetség nélkül dolgoznak, készülnek a nyári programokra, a technikai részekkel.

A nagy számok azt mutatják, hogy százból négy gyerek marad meg, mint ifivezető, felnőtt vezető. Vagy másutt szervez ilyen tevékenységet. Ott van például Szabó bácsi unokája, Balázs, aki ötven fölött jár. Annak idején egy-két táborba eljött, aztán nagy szünet, majd a 90-es évek második felében újra megjelent, majd a 2009-es filmezés előtt megint. De már annak is 12 éve! És mit hallok!? Vízi tábort szervez a Tiszán gyerekeknek. Amit a nagyapja keze alatt és a csapatnál megtanult, hasznosítható! Azt csinálja, amit mi! Egyébként nem könnyű ez a dolog. Annak idején sokkal vehemensebb voltam, és nem foglalkoztam a veszéllyel annyit. Szerencsém volt, mert voltak néha válságos helyzetek.

2021. február-május